

Openingsrede voorzitter Studiekring

Welkom op deze studiedag. Dat doe ik als voorzitter van de Studiekring van de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging met veel plezier. We hebben een eerbiedwaardige serie studiedagen achter ons waarvan ik aan het laatste zevental heb mogen bijdragen. Deze van vandaag wordt een heel bijzondere.

De Studiekring is ooit als een min of meer zelfstandig element binnen onze nu bijna achtentachtig jaar oude vereniging ingesteld. Die vereniging was en is er niet alleen voor de wetenschap, zoals bijvoorbeeld wel het geval is voor onze acronymige Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging, de andere KNBV. Het werd echter nodig geacht om naast het bevorderen van de bosbouw (.....) met het oog op de verschillende functies van het bos (zie statuten artikel 2.1) en het wekken van belangstelling voor de bosbouw in bredere lagen van de bevolking (art. 2.2.c) inclusief ook voor de behartiging van bos-eigenaren, ook de bosbouwwetenschap te bevorderen. Nog pas luttele jaren geleden is die taak door de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging zelf overgenomen door de Studiekring voortaan als één van haar commissies op te vatten.

Ik noem die ontwikkeling, die men kan beschouwen als integratie van wetenschap en praktijk juist hier op Schovenhorst. Die naam is voor allen die in Nederland iets met bosbouwstudie te maken hebben een begrip, juist dat staan voor die integratie. Als bosbouwstudent kom je on-

vermijdelijk vroeg of laat hier terecht. De rij van eigenaren en beheerders hebben van de aanvang af hun landgoed, behalve voor een zo optimaal mogelijke bosbouw (in al zijn aspecten), gebruikt voor het doen van wetenschappelijk onderzoek. Uiteraard zoals het hoort ten eigen bate, maar tevens ten algemene nutte. Vele jaargangen studenten hebben vertoefd in de werkschuur. Zelf herinner ik me nog excursies eind veertiger jaren onder leiding van de heer Oudemans. Als piepjong studentje durfde ik de discussie met hem aan over zijn voorstel strooisel van bepaalde coniferen (ik meen *Chamaecyparis* of *Thuja*) te oogsten ten behoeve van de productie van reukstoffen. Strooiselroof, had ik juist geleerd, mocht toch niet! Hoogtepunten van mijn Schovenhorst-herinneringen zijn voor mij de discussies met mevr. Hacke-Oudemans over de bosgeschiedenis tot laat in de avond bij de haard in het grote Huis, zo rond 1960. Dat lijkt lang geleden, maar toen al was Schovenhorst reeds meer dan een eeuw oud.

Maar laat ik eerst Schovenhorst (en daarmee allen die daar werkzaam zijn) feliciteren met de 150ste verjaardag. Want dat is de aanleiding voor de aanwezigheid van de Studiekring hier. Geheel in de traditie van Schovenhorst moest bij de traktatie die de jarige te bieden heeft de wetenschap aanwezig zijn. Wij als Studiekringbestuur beschouwen het als een eer dat onze Kring gevraagd is daaraan mee te werken. Daartoe zijn wij van een gewoonte afgeweken om te wachten tot het najaar, maar in 1998 reeds in mei een Studiekringdag te organiseren. Dat het

onderwerp iets met exoten te doen moest hebben stond, voor ieder die Schovenhorst kent, tevoren vast. Het is ook gelukt in plezierige samenspraak met alle betrokkenen een keur van sprekers bereid te vinden om de vragen die er rond het exoten vraagstuk oprijzen te belichten, van historie tot filosofie en van beleving tot productie. Normaal gesproken geef ik als Kringvoorzitter op dit punt de hamer over aan de dagvoorzitter. Deze keer gaat dat heel soepel. Ik hoef namelijk alleen maar een andere bospet op te zetten. Het bestuur heeft namelijk besloten dat deze maal op Schovenhorst de Kringvoorzitter ook dagvoorzitter is. Daarom dames en heren:

Exoten mogen ze blijven?

Daarop gaan we vandaag met zijn allen, de sprekers achter hun kathedraal, het Forum van die sprekers straks achter de tafel en u als discussianten in de zaal een antwoord geven.

Trouwe deelnemers aan deze Studiedagen weten intussen dat ik bij mijn welkomstwoord steevast één van de vele scripties die wij als bosbouwstudenten destijds moesten produceren opgraaf, en er zelf letterlijk uit citeer. Zo draagt de arbeid van een halve eeuw geleden van tijd tot tijd weer vrucht. Zo leverde deze jongeman in 1951 een afstudeerscriptie over: "Vegetatiekunde, Phytocoenologie als grondslag voor de bosbouw". Een paragraaf daaruit handelt over het exotenvraagstuk. Stel u gerust. De auteur stelt dat, mits zorgvuldig begeleid door vegetatiekundig onderzoek, zowel in het land van herkomst als hier, onder bepaalde voorwaarden exoten mogen. Op bladzijde 39 lees ik: "Er

is echter nooit genoeg de nadruk op te leggen, welk een grote verantwoordelijkheid de mens zich op de schouders neemt bij het invoeren van exoten, vooral als deze uit geografisch scherp gescheiden gebieden komen. Het zou belangwekkend zijn als eens nagegaan werd wat het rondgeknoei van houtsoorten van Amerika naar Europa en van het soortenarme Europa naar de soortenrijke "nieuwe wereld" aan winst heeft opgeleverd aan natuurlijke hulpbronnen. Daarnaast zou een berekening moeten worden gemaakt wat het verlies is wat hier tegenover staat als gevolg van het overbrengen van ziektes. Welk een enorme schadepost is reeds de uitroeiing van *Pinus strobus* en *Castanea dentata* in hun eigen verspreidingsgebied. En hoeveel ziektes zouden niet overgebracht of meer virulent geworden zijn tengevolge van het heen en weer gesleep

van soorten tussen hetzij de continenten, hetzij de minder uit elkaar gelegen groeiplaatsen, zonder dat men de eigenlijk oorzaken van hun optreden weet (.....). Voegt men bij dit alles nog de bodemdegradatie, dan is de verwachting dat, over de gehele wereld gerekend, de balans wel eens negatief zou kunnen uitslaan, niet geheel ongegrond." Daarna volgt een beschouwing dat het soms echt nodig is exoten aan te planten maar dat te vaak: "Fremde Leute Brot is den Kinder Kuchen." of gewoon 'wat je verhaalt is lekker', te zeer een rol speelt. Dat laatste kan ik uit veel latere ervaringen wel enigszins beamen. Zo zag ik in allerlei ontwikkelingslanden in Azië, Afrika en Zuid-Amerika, "bosbouwers" aan het werk die slechts exoten planten omdat ze zelf geen andere soorten kenden. Het meest stotende voorbeeld daarvan komt uit het bepaald niet onder-

Sprekers van de Studiekringdag 1998. Staand van links naar rechts: Hans Heybroek, Hans Jansen, les Zonneveld (dagvoorzitter), Henk Siebel, Michiel Korthals en Cees de Lange. Zittend van links naar rechts: Marije Veer, Tom Kuyper en Jop de Klein (Foto: Renske Schulting)

ontwikkelde Japan, waar ik in de zestiger jaren Japanse bosbouwers in Tokio shelterbelts zag aanleggen van douglas. Op mijn vraag waarom niet een keuze uit de x-honderd inheemse soorten was het antwoord: "Wij hebben in de Verenigde Staten gestudeerd en daar heeft men ons alleen de aanleg van Pseudotsuga-bossen geleerd. Intussen is daar dank zij onze grote vegetatiekundige vriend Myawaki het ecologisch inzicht een stuk verbeterd, en zijn we een halve eeuw verder. En zie, vandaag gaat een deel van de wens, geuit in mijn scriptie, in vervulling. We gaan een beetje de balans opmaken of exoten eigenlijk wel moeten of mogen.

Schaduwzijden en lichtpunten zullen naar voren worden gebracht. Daarbij heeft één van de lichtpunten die de jonge bijna afgestudeerde schrijver in een cynisch bui neerschreef niet aan de orde te komen: Ik citeer: "Dank zij de nieuwe horden, eindeloos aangroeide parasieten kennen de plantenziektenkundige diensten over de ganse aarde thans een ongekennde bloei(...) Voorwaar een welkome verlichting van het vraagstuk van het overschot aan intellectuelen dat (kennelijk toen) op de aarde heerst(e). In dat opzicht is het dogma van de doelmatigheid van de natuurlijke vegetatie dus wederom als onjuist bewezen".. Diezelfde student kreeg het in diezelfde maanden aan de stok met het Wagenings hoogleraren-corps, niet vanwege deze opmerking maar, vanwege zijn artikel in het Wagenings Hogeschool blad waarin hij de Amerikaanse eik als "parvenu" afschilderde tegen de edele oude inlandse¹. Dat artikel welke oprecht op uit de persoonlijke beleving, maar werd ten onrechte uitgelegd mede omdat het vooral gericht was tegen

het klakkeloos gebruiken van Engelse termen als modeverschijnsel, als anti-Amerikaans. En dat hadden onze bondgenoten uit de pas afgelopen oorlog niet verdient². Omdat de persoonlijke belevingswaarde van exoten mede een belangrijk onderwerp is van deze Studiekringdag citeer in nog een laatste maal uit eigen werken: "Zie het verschil, daar staat hij, de inlandse eik (op Belmonte) als toonbeeld van beheerste kracht. De stemmige regelmatig gekerfde schors doet een innerlijke warmte vermoeden. De tere bescheiden herfstkleur van zijn loof bepaalt mede zijn aristocratische waardigheid.... en dan zie de dikke Amerikaan, zie hoe onbehouden hij zijn takken de lucht in slingert. Zijn grove bast vertoont goedkope glansplekken". Zijn heerszuchtige kroon dringt onbeholpen en stijf de hem omringende bomen op zij. De protserige lappen van bladeren van deze typisch parvenu (van ver gekomen, exoot) storen met hun felle rood de voorname rust van de Berg- rand, waar onwillekeurig de gedachten terug gaan naar oude tij-

den, toen de Rijnstromen nog aan hun oevers bouwen, of knaagden aan de ongetwijfeld met zwaar eikenoerwoud bedekte rand van de Veluwe "...etc. etc. Zo toonden wij als studenten een halve eeuw geleden reeds zorg om het ecologische evenwicht, de productie, de esthetica en de belevingswaarde. Al die onderwerpen komen vandaag aan de orde, maar dan door ervaren en deskundige onderzoekers en in het licht van een nieuwe tijd. Ik zal daarom doen wat een voorzitter te doen staat: zwijgen en de sprekers aan het woord laten.

Noten

- 1 Wagenings Hogeschoolblad van 15 juli 1951. 8ste jaargang, nr. 6.
- 2 Zie Wagenings Hogeschool blad 8ste jrg no 7 op 18 juli. Ik bewaar aan dat dispuut een tastbare dierbare herinnering een Press Papier" mij geschonken door Prof Cools, bestaand uit drie stukken eikenhout: Recente inlandse Quercus robur, Fossiele inlandse Robur en Quercus rubra. Prof. Cools maakte zich vooral vrolijk over het feit dat Prof. Houtzagers, de grote Promotor in Nederland van de Amerikaanse eik mij een paar weken later examen zou afnemen.